

Lærervejledning til

De første kristne Paulus og oldkirken

Forfatter: Miriam Kattner Sørensen

Kristent Pædagogisk Forlag 2011

Elevbogen ”De første kristne”, ISBN 978-87-87693-40-0

Vejledning i at bestille bogen findes på www.kristne-friskoler.dk under bogsalg.

Et køb af elevbogen giver ret til at downloade denne lærervejledning samt supplerende materiale og kopimaterialer

Overordnet formål med hæftet

Oldkirken er en spændende periode at arbejde med. Formålet med dette undervisningsmateriale er at give eleverne et kendskab til den del af kirkehistorien, som handler om de første kristne, dvs. oldkirken i de første fire århundreder. Endvidere er det formålet at give dem en forståelse for, hvordan kristendommen voksede frem i en tid fyldt af spændinger både samfundsmæssigt og i det religiøse liv i Romerriget. Det er også et formål, at eleverne kender til kristendommens rødder i jødedommen og ser en sammenhæng i, at vores lutherske folkekirke i Danmark engang var en del af den katolske kirke, som blev dannet af de første kristne i Romerriget.

Materialet bygger på den opfattelse, at Bibelen er Guds inspirerede og fuldt troværdige ord.

Det er et stort og ambitiøst emne at tage op i kristendom i 5. kl. Den uddybende samtale i klassen i forbindelse med læsningen af teksterne i hæftet er afgørende for elevernes forståelse. Under de enkelte kapitler i lærervejledningen er der forslag til måder at arbejde med emnerne på. Til sidst er der også en litteraturliste med forslag til ekstra inspiration for læreren.

Tidslinie over personer og begivenheder i oldkirken, som er med i dette materiale

42-64	Paulus' missionsrejser
45-100	(ca) Evangelierne og brevene mm. i NT skrives
64	Nero forfølger de kristne
67	Apostlene Peter og Paulus henrettes
110	Biskop Ignatius kastes for de vilde dyr
155	Polykarp bliver martyr
312-37	Kejser Konstantin regerer. Kristendom bliver statsreligion.
325	Kirkemødet i Nikæa
349	Den første Peterskirke bygges
350	Den apostolske bekendelse får sin form
395	Augustin bliver biskop i Hippo
459	Simon Søjlehelgen dør og kåres som helgen

1. Romerriget i det første århundrede

Romerriget gennemgik en lang udvikling fra bystat ved Tiberen til et verdensrige, som omfattede alle lande rundt om Middelhavet, som romerne med selvfølelse kaldte *Mare Nostrum*, vort hav. Undertiden bruges også navnet Rom som betegnelse for hele det ekspanderende rige, der i princippet stadig var en bystat, som herskede over en lang række provinser og lydlande, som blev styret af statholdere og lydkonger. I den dunkle fortid blev det styret af konger. Rom blev republik, ind til magten i det sidste århundrede før Kristi fødsel gik til en kejser.

Det Romerske Kejserrige var det største og vigtigste af alle antikkens storrigter. Romerriget blev grundlagt af Augustus efter hans sejr ved Søslaget ved Actium 31 f.Kr.. Riget havde en 200 års storhedstid fra år 1 e.Kr. til ca. 200 e.Kr. Derefter blev Romerriget offer for anarki, økonomisk krise, rivaliserende generaler og invasion af germanske stammer. Disse uroligheder kulminerede i år 395 med delingen af Romerriget i to: Det Østromerske og Vestromerske Rige. Enden på kejserriget

knyttede ofte til det Vestromerske Riges fald i 476. Det Østromerske Rige, senere kaldt det Byzantiske kejserrige, forblev stabilt og overlevede til 1453, hvor det blev erobret af Osmannerriget.

Lav som optakt til det første oplag en brainstorm (fælles eller i grupper) over, hvad eleverne ved om romerriget og romerne. Tag afsæt i elevernes paratviden, selvom den måske er hentet fra Asterix og Obelix e.a. Måske kender de navnene på nogle af kejserne? Det kunne være en opgave, at de på internettet skulle finde oplysninger om kejserne.

Spørgsmålet om elevernes kendskab til beretninger fra Bibelen, hvor Jesus møder romere, giver mulighed for at gribe tilbage til noget, klassen før har hørt. Men egentligt er der ikke så mange eksempler. Her skal dog nævnes: Officeren i Kapernaum (Luk 7, 1-10), Pilatus (Luk 23, 1-7 og 13-25), torne kroningen (Matt 27, 27-31), officeren ved Jesu kors (Matt 27, 54), soldaten, der stak et spyd i Jesu side (Joh 19,34) og gravvakterne (Matt 27, 62 – 28,4).

Læs teksten sammen og brug kortet for at få overblik over, hvor stort romerriget var. Hvad vil det sige for et land at være besat af en anden nation? Det er muligt at drage paralleller til 2. verdenskrig, hvor Danmark var besat af tyskerne. Danmark havde fortsat sin egen konge, men var nu underlagt Tysklands overherredømme. Hvad det betød for jøderne at være besat af romerne, vendes også i næste kapitel.

Ordsproget siger dels noget om, at Rom som hovedstad var meget dominerende, dels noget om at det romerske vejnet var godt udbygget. Vejnettets formål var nok først og fremmest at give hæren mulighed for at komme hurtigt frem til alle afkroge af riget, men vejnettet havde også stor betydning for udveksling af varer og kultur. Kortet, der ligger i det supplerende materiale, fremstiller det romerske rige i år 125. Fordelen ved dette kort er, at hovedvejene er indtegnet.

At ofre til en gud er udtryk for tilbedelse og ærefrygt. Når det blev krævet at ofre til kejseren, var det bl.a. for at holde samme på riget og opnå et fælles grundlag for hele det enorme rige. Der var stor forskel på de forskellige kejsere, om de ville tilbedes som guder, men allerede Julius Cæsar blev ved sin død i år 42 f.Kr. af senatet ophøjet til guddommelighed. Dermed var grunden lagt til kejserkulten. Augustus fik æresnavnet ”den ophøjede, tilbedelsesværdige”, og under Nero blev en enorm Nerostatue opstillet i Marstemplet, mens han endnu levede.

Kopiopgave med spørgsmål. Hvis klassen i forvejen bruger Cooperativ Learning, vil det være oplagt at benytte en struktur derfra, fx Quiz og byt.

2. Kirken bliver til

Jøderne i Romerriget

Samtal i klassen om, hvad der var vigtigt for jøderne i deres tro. De troede på den eneste Gud, som kalder sig ”Jeg er”. Gud havde valgt Israel som sit ejendomsfolk. De tilhørte ham og måtte ikke blande sig med andre folk. Den jødiske lov er den, vi finder i de fem Mosebøger. For jøderne gjaldt den også som landets love i samfundsmæssig forstand. Tal med eleverne om, hvad omskærelsen indebar, og at det var symbolet på en pagt mellem Gud og mennesker.

Problemet med romerne var for mange jøder både et samfundsmæssigt/politisk problem (at være besat af en fremmed magt) og et religiøst problem. Romerne havde ikke megen forståelse for hverken monoteisme, omskærelse, sabbatsregler eller de jødiske spiseregler.

De første kristne i Jerusalem og kristendommen på vej

Beretningen om den første pinse kan læses højt fra Bibelen (i hvert fald ApG 2,1-14) eller genfortælles af læreren. Fortæl om Helligåndens komme, sprogunderet og om de mange jøder, som blev omvendt. Dette er baggrunden for den første menighed. Det er en ret vild beretning (!), og pinsedag kaldes også Kirkens fødselsdag.

Eleverne kan parvis eller i små grupper drøfte spørgsmålene ud fra bibelversene. Saml op fælles, og lad eleverne udfordres af det sidste spørgsmål.

De fem B'er viser stoffets nutidighed. Allerede ved beretningen om den første kristne menighed, ser vi en beskrivelse af det, der stadig er grundlaget for Kirken.

Man kan også bede eleverne tegne deres egen hånd af på et stykke papir. Derpå skal de så skrive de fem B'er.

Spørgsmålene i forbindelse med ApG 2, 44-47 er ikke noget der nødvendigvis skal bruges lang tid på. Man kan lade eleverne arbejde med dem i to-mandsgrupper. At de kristne giver alt bort, viser den kærlighed og glæde, de har levet i. Samtidig må vi lægge mærke til, at det ikke ser ud til at de nye menigheder, som siden blev stiftet, har organiseret sig på samme måde. I kap. 12 vil det komme til at handle om munkene, askese og fattigdomsidealet.

I stedet for at servere De 5 B'er for eleverne og senere lave gruppearbejde om de første kristne kan man lave et gruppearbejde om nedenstående spørgsmål, og så bagefter i en fælles samtale perspektivere til De 5 B'er:

- 1) Læs ApG 2,42-47
- 2) Hvordan levede de første kristne?
- 3) Hvordan betragtede andre mennesker de kristne?
- 4) Lever kristne på samme måde i dag? Giv eksempler på, at de gør/ikke gør.
- 5) Kan kristne i dag lære noget af de første kristne?

Kopiopgave. Facit i opgave 2 er "Pinse".

3. Fra ivrig forfølger til missionær

Paulus, opvækst og uddannelse, engageret i sagen

Begynd med en fælles brainstorm på tavlen over, hvad klassen ved om Paulus.

Læs teksten sammen og samtale om, hvad en farisæer er og stop op ved forundringsspørgsmålet.

Spørg også eleverne, hvad de ved om martyrer.

Opgave: Lad eleverne læse teksten fra ApG 9 i mindre grupper og svare på spørgsmålene.

Grupperne forbereder en lille dramaopvisning med eller uden ord over beretningen. Lad dem slutte med at vise det for de andre grupper. Måske vil dramatiseringen overflødiggøre en gennemgang af spørgsmålene, da disse besvares indirekte gennem dramatiseringen.

Alternativ dramatiseringsopgave:

Paulus og Ananias er blevet inviteret ind til Go'morgen Danmark (eller Aftenshowet) til et interview om, hvordan Paulus gik fra at være en lovtro farisæer til at blive kristen. Hvad vil værterne spørge om? (Fx Hvordan var dit liv før oplevelsen? Hvad følte du, da du hørte stemmen? Hvordan er dit liv blevet anderledes?) Hvad svarer Paulus og Ananias? Hvad vil de gerne fortælle? Fordel de fire roller mellem jer og øv rollespillet. Få det til at ligne Go'morgen Danmark mest muligt.

En ny mission og menigheden i Antiokia

Paulus blev omvendt, og det blev en stor forandring i hans liv. Læs artiklen om Nicki Andersen, og tal med eleverne om, hvad det vil sige at blive omvendt også i dag, og hvad det kan betyde i ens liv. Brug evt. kopiarket til denne sammenligningsopgave.

Inddrag evt. den japanske tegneserie "Manga Metamorfose" (Bibelselskabet 2008) af Kozumi Shinozawa, som er en tegneserie over hele ApG kapitel for kapitel med Paulus som hovedperson. Som supplerende materiale er der kopieret fire sider fra den. De fire sider omhandler Paulus' omvendelse. Vær opmærksom på, at manga læses fra højre mod venstre.

Der findes et onlinespil om Paulus på <http://aalborgstift.dk/Spil/Paulus/index.htm>

Det er (vistnok) udviklet med henblik på konfirmander (7. kl.), men (noget af) det kan det sagtens bruges til 5. klasse.

Bibelvers med tekster fra Paulus' breve

Mange af bibelversene fra Paulus' breve er der sat melodi til. Der findes bl.a. et udvalg i både Fællessang(2002) og Fællessang(2010). De kan inddrages i undervisningen og være en indgang til Paulus' breve.

Fra Fællessang (2002):

12 Den kærlighed som Gud har vist
72 Han som begyndte sin gerning i dig
80 Herre, jeg føler mig så svag
171 Så er der nu ingen fordømmelse

Fra Fællessang (2010)

15 Den kærlighed som Gud har vist
77 Hvem er retfærdig
103 Jeg lever ikke mere selv
114 Jesus Kristus, navnet over alle navne
131 Min fortjeneste
155 Strengt will rise (engelsk)

Den danske salmebog:

512 Hvo vil mig anklage

Andre:

En er død i alles sted

Bemærkning til kap. 4-6

Det er op til den enkelte lærer at afgøre, hvor lang tid man vil bruge på arbejdet med

missionsrejserne. Materialet her går ikke ind i alle detaljer. Til uddybende forberedelse kan anbefales ”Manna 6” af Arne Pedersen (Logos Media, 2003)

Man kan (fx pga. tidspres) gøre Paulus’ tre missionsrejser til gruppearbejde, hvor hver gruppe skal fordybe sig i én rejse eller ét emne og fremlægge for klassen. På den måde slår man kap. 4-6 sammen til én enhed. Måske kan grupperne også her bruge dramatisering (fx interview i Go’ morgen Danmark) i deres fremlæggelse. Hvis man ønsker at bruge kapitel 4-6 til et sådant gruppearbejde om Paulus, er der udformet nogle kopiark, der kan bruges.

4. Paulus’ første missionsrejse

Første missionsrejse

Baggrund: I begyndelsen holdt de kristne til i synagogerne, fordi de alle var jøder. Efterhånden som også ikke-jøder blev kristne, samledes de også i private hjem – det blev kaldt husmenigheder. Paulus begyndte altid med at forkynde for jøderne, men efterhånden tog de mere og mere afstand fra hans stærke forkyndelse om Jesus.

Teksten rummer en kort genfortælling af den første rejse. Det er også muligt at læse dele af Ap.G. 13 og 14 højt sammen i klassen. Udover de dramatiske begivenheder er det også vigtigt at lægge mærke til Paulus’ omsorg for menighederne, han har stiftet: Han besøger dem igen på hjemvejen for at følge op og for at sørge for ledere.

”Tal om”-spørgsmålet handler om troldmænd i dag. Efter lærerens skøn kan man her drøfte mange forskellige fænomener i vores tid. Fx tarokkort, asatro og astrologi. Meningen med spørgsmålet er at gøre eleverne bevidste om, at hedenskabens udtryk ikke nødvendigvis er så anderledes i dag.

Idé til opgave: Lav et kopiark med kort over Middelhavsområdet med byer men uden ruten, fx ved at kopiere ”Kort 4” i den autoriserede bibeloversættelse. Lad eleverne tegne ruten.

Kopiside: Brug Bibelen – læs i Ap.G 13 og 14

5. Paulus’ anden missionsrejse

Spørgsmål om Moseloven, frelse gennem tro og apostelmødet i Jerusalem

Baggrund: Indholdet i teksten handler om en teologisk uoverensstemmelse mellem de jødekristne og de hedningekristne og vil nok være vanskeligt for nogen elever. Vend tilbage til betydningen af Moseloven og omskærelsen for jøderne (og dermed de jødekristne). Det var et udtryk for Guds vilje i GT og den gamle pagt, og de følte sig forpligtet af det. Paulus repræsenterede de hedningekristne, og hans budskab var nyt og radikalt. Det vakte opstandelse, at det nu var nok at tro på Jesus, og at hans offer på korset var tilstrækkeligt til at sone synden. Men Peter og Jakob i Jerusalem blev enige med Paulus og Barnabas. I mange af Paulus’ breve er dette netop temaet og det helt centrale, der undervises i.

”Tal om”-spørgsmålet er meget åbent. Der er her både mulighed for at repeterer, hvad eleverne tidligere har lært, og at lade elevernes egen erfaringsverden komme på banen. Er der forskel på, hvad vi i hverdags sproget mener med nåde, og hvad Bibelen mener?

Kopiside: Kodeopgave. Løsning: *Vi ved, at et menneske ikke gøres retfærdigt af lovgerninger, men kun ved tro på Jesus Kristus (Gal. 2,16).*

Den anden missionsrejse og talen på Areopagos

Også i dag er der mennesker, der bliver fængslet pga. deres tro på Jesus. Det koster altid noget at følge Jesus. Senere i hæftet (kap. 9) vil vi komme nærmere ind på det, men det kan godt være en idé også at nævne det her, så stoffet ikke bare bliver fjernet og fortidigt. Brug kortet på siden til at følge Paulus' rejse. Også her kan man lade eleverne tegne ruten på et kort, hvor byerne er placeret. Brug igen "Kort 4" i den autoriserede bibeloversættelse.

Der lægges op til et mindre gruppearbejde ud fra de 4 spørgsmål på siden.

6. Paulus' tredje missionsrejse

Den tredje missionsrejse, sølvsmeden i Efesus og breve til menighederne

Teksten læses i fællesskab. De små Artemis-efterligninger lignede nok vore dages souvenirs, men de adskilte sig ved at have en religiøs funktion. Håndværkernes vrede på Paulus skyldes, at de er ved at miste deres erhverv. Beretningen viser, at modstanden mod evangeliet også kan have sociale og økonomiske faktorer, og at det kan bevirke store omvæltninger i et samfund, når mennesker går fra én religion til en anden.

Paulus i Jerusalem, sendes til Rom og fangenskab i Rom

Efter oplæsningen af teksten, dvæl så lidt ved versene i Fil. 4, 4-7, som Paulus skrev, mens han var i fængsel. Mange andre bibelvers kunne også trækkes frem, som peger på det vidnesbyrd, Paulus var, og på den mægtige gerning, Gud gjorde i hans liv.

Når versene fra Fil 4 her er sammenstillet med "Alt står i Guds faderhånd" er det i et forsøg på at sige det samme på en anden måde, hvilket Grundtvig har gjort særligt i omkvædet. Men salmen må ikke tage fokus fra bibelversene, som er det vigtigste undervisningsindhold. Kun belyse dem.

Dette materiale lægger ikke op til et nærmere studie af Paulus' breve og teologi (se læseplanen for 7/8. kl.). Læs evt. ét af de mest kendte stykker op sammen i klassen og tal om det, f.eks. 1. Kor. 13 eller Rom. 8, 31-39.

Også her kan man lade eleverne tegne ruterne (både 3. missionsrejse og rejsen til Rom) på et kort, hvor byerne er placeret. Brug igen "Kort 4" i den autoriserede bibeloversættelse til at kopiere fra.

Opgave: Som afslutning på arbejdet om Paulus kan klassen lave deres egen quiz. Enkeltvis eller i par forbereder eleverne 3-10 spørgsmål om Paulus, som afleveres til læreren. Klassen deles i to hold, som spiller kryds og bolle på tavlen. Læreren læser et spørgsmål for holdene på skift, og svarer holdet rigtigt, giver det ret til at sætte et X eller en O.

7. Forfølgelser af de kristne

Hvis vi betragter de første kristne ud fra et romersk perspektiv, må der have været meget at undre sig over. Tal med eleverne om den frygt, mennesker kan have for det, de ikke kender eller forstår. Kan eleverne nævne ting i dag, som vi kan frygte eller tage afstand fra, fordi det er fremmed for os?

Lad eleverne i forbindelse med læsningen af de næste afsnit fortælle, hvad de har hørt om forfølgelserne i Romerriget. Det var ikke kun kristne, der blev forfulgt og dræbt, men også andre romerske statsfjender.

Angående kejser Nero er der billede af ham i kap. 1.

Som supplerende materiale er vedlagt ”Guden med æselører” af Britta Jørgensen om drengen Alexamenos, der sammen med sin familie oplever forfølgelse, fordi de er kristne. Novellen, som findes i novellesamlingen ”Ved siden af livet” (Lohse Forlag, 2001) tager udgangspunkt i en romersk graffiti, der viser den tidligst kendte fremstilling af korsfæstelsen. Det er en god og spændende novelle, som kan gøre de kristnes situation i Rom levende for eleverne. Eneste fejl ved novellen er, at den bygger på fejltagelsen om, at katakomberne blev brugt som skjulested for de kristne. Med det forbehold anbefales den. Den kan enten læses højt for dem eller udleveres på kopiark til eleverne, som skal arbejde med dem.

Som supplerende materiale er også vedlagt Henning Nørhøjs artikel ”Forfølgelser af kristne gennem tiderne” fra kristendom.dk. (<http://www.kristendom.dk/artikel/404990:Indfoering--Forfoelgelser-af-kristne-gennem-tiderne>). Den giver god baggrundsviden til læreren, men den kan også bruges direkte i undervisningen til kap. 7-9.

Man kan evt. bladre frem til kap. 13 og læse afsnittet om fisken som kristent symbol, da det hører til i tiden med forfølgelse. (Se også lærervejledningen til kap. 13).

Kopiark med spørgsmål til teksten.

8. Modige kristne

Martyrer og biskop Polykarp

Opslaget handler om konsekvenserne af at tro for nogle af de første kristne. Eleverne får et kendskab til de grusomheder, som foregik, uden at man behøver at gå mere i detaljer. Var disse mennesker helgener eller vanvittige, siden de ville gå i døden for deres tro? Lad eleverne forestille sig, at de levede dengang og tilhørte samme menighed som biskop Polykarp. Hvordan mon de ville have reageret, når de hørte om den gamle mand, der vidnede om Jesus og derefter blev brændt?

Kejser Konstantin, legenden, sejren og nye tider for de kristne

Fortællingen om kejser Konstantin er spændende, selvom ikke alt er historisk bekræftet. Der er billede af ham i kap. 1.

Man kan evt. bladre frem til kap. 13 og læse de to afsnit ”Korset” og Kristusmonogrammer”. (Se også lærervejledningen til kap. 13). Det er værd at bemærke, at korsets symbolværdi handler om både nederlag og sejr.

Idé til opgave: Eleverne skal parvis forberede et lille interview. Den ene elev er journalisten og den anden er kejser Konstantin. De bruger teksten og laver nogle spørgsmål. Interviewet øves igennem flere gange og fremvises derefter for klassen.

Idé til opgave: Hvordan ændrede livet sig for de kristne efter Kejser Konstantins oplevelse? Skriv en historie om en familie, som levede på Kejser Konstantins tid. Historien skal fortælle om livet før og efter Konstantins oplevelse.

9. Forfølgelser i dag

Vil man gå mere i dybden med dette tema eller have noget mere aktuelt stof, kan man se på Åbne Døres hjemmeside (www.forfulgt.dk) eller Dansk Europamissions hjemmeside (www.forfulgtekristne.dk). Man kan fx lade eleverne arbejde i grupper med nogle af de lande, hvor kristne forfølges mest.

Opgaven med at skrive et brev eller en mail til drengen fra Bagdad kan evt. være tværfagligt med dansk. Eleverne kunne på den måde undervises i brevgrenen.

Angående spørgsmålet om der også findes mild grad af forfølgelse af kristne i Danmark i dag, skal man være opmærksom på, at nogle elever måske har følt sig/føler sig mobbet. Måske vil de kristne børn være tilbøjelige til at forklare det med, at de er kristne, selvom det måske ikke har noget med problemerne at gøre. I dette spørgsmål må vi hjælpe os selv og vores børn til en balancegang: På den ene side vil der altid være en konflikt mellem tidsånden og de kristne (i hvert fald i samme omfang, som de er *i* verden men ikke *af* verden), og denne konflikt mellem et kristent livs- og menneskesyn og tidsånden mærker børn også i Danmark i dag. På den anden side skal vi være opmærksomme på, at vi ikke kommer til at dyrke et usundt martyrium, som måske slet ikke er i overensstemmelse med virkeligheden.

10. Den kristne trosbekendelse

Det er ikke tanken, at *indholdet* i trosbekendelsen skal gøres til genstand for undervisning i 5. kl. Her er der fokus på tilblivelsen og på bekendelsens brug. Målet er, at eleverne får en forståelse af, hvor gammel den er. At den bygger på en tradition, som kan spores helt tilbage til de første kristne. Den historiske dimension må gerne træde frem, så eleverne får en erkendelse af disse sammenhænge.

Nogle teologer (bl.a. N.F.S. Grundtvig) har dyrket den opbyggelige tanke, at den i sin ordlyd stammer helt tilbage fra apostlene (jf. Den *apostolske* trosbekendelse), men det er næppe tilfældet. Navnet skal i stedet forstås sådan, at bekendelsens indhold udtrykker troen, sådan som den er blevet overdraget os af apostlene.

Opgave: Lad eleverne lave et lille regnestykke. Hvis vi siger, at én generation svarer til 30 år, hvor mange generationer af kristne har så brugt den apostolske bekendelse siden tilblivelsen i år 350? Hvor mange gange tip-oldefar bliver det til?

Tilblivelsen, bekendelsen af Jesus og den apostolske bekendelse

Tag udgangspunkt i ordet trosbekendelse og spørg, hvad eleverne forstår ved det. Evt. hvad de i første omgang forstår ved ordet bekendelse. Hvad er godt ved at have en fælles trosbekendelse i kirken? Hvorfor mon de kristne begyndte at formulere en trosbekendelse?

Den kirkehistoriske forklaring på kirkens behov for en kort og præcis formulering af troens indhold kan deles i tre: 1. Ved dåbshandlingen blev det hurtigt et behov (vha. spørgsmål/svar) at udtrykke dåbens trosgrundlag. 2. Det var også et behov internt i kirken at udtrykke det fælles grundlag (bl.a. for at kunne afsløre vranglære). 3. Og det var et behov at beskrive den kristne lære udadtil i mødet med hedninger.

Man kan også pege på endnu en funktion ved trosbekendelsen, nemlig lovprisning. Ved trosbekendelsen udtrykker man, hvem Gud er, og hvad han har gjort for menigheden og den enkelte.

Læs teksten sammen og uddyb forskellen mellem de jødekristnes fokus på bekendelsen af Jesus og det almenkristne fokus på den treenige Gud. Sig/læs den apostolske bekendelse sammen.

Bekendelsens brug, uenighed om bekendelsen og kirkemødet i Nikæa

Hvis man vil gå lidt ind i trosbekendelsens indhold: Den apostolske trosbekendelse står forklaret i Luthers Lille Katekismus, som findes i uddrag bagerst i Salmebogen. Herved kan man styrke elevernes kendskab til salmebogen, som er meget mere end salmer! En let modernisering af Luthers Lille Katekismus kan man finde i *Katekismus Updated*. (Se mere på: katekismusprojekt.dk)

Det er ikke tanken, at eleverne skal kunne gøre rede for den teologiske strid, som resulterede i kirkemødet i Nikæa i år 325, men de må godt vide, at man også dengang havde uenigheder indenfor kirken.

Kopiark med opgave: Den apostolske trosbekendelse. Bemærk at eleverne har brug for en salmebog for at kunne svare på opgave 2.

11. Den katolske kirke

Det er en vigtig pointe, at vores danske folkekirke faktisk har rødder i den katolske kirke, som var den ”almindelige” kirke. Ind imellem kan vi fokusere meget på forskellene (som også har betydning), men der er også mange ligheder.

På trods af store konflikter var Kirken stort set én samlet organisation indtil 1054, hvor ”Det store skisma” mellem den romersk-katolske og den østlige-ortodokse kirke blev en realitet. Senere har der været flere store brud i kirken (fx resulterede reformationen også i kirkebrud).

Men stadig gælder det, at alle kirkesamfund, der anerkender den apostolske trosbekendelse, med rette kan kalde sig katolske, idet de bekender sig til ”den hellige, almindelige (=katolske) kirke”. Når vi i hverdagen taler om katolikker, mener vi ofte romersk-katolske kristne, men den ortodokse kirke (østkirken) kalder sig også katolsk, ligesom mange andre altså har ret til at gøre det.

Undervisningen om den katolske kirke ligger i 6. klasse (se læseplanen), derfor er der ikke lagt op til en udbredelse af emnet her. Fokus er på disciplen Peter og paven.

Indholdet i Matt 16, 13-20 er vanskeligt og bedst egnet til en fælles snak i klassen. Passagen i Matt. 16 er for katolikkerne det vigtigste grundlag for pavedømmet. Ifølge katolsk teologi bevises det her, at Jesus opbyggede sin kirke på Peter og valgte ham som sin klippe. Ifølge protestantisk tænkning mente Jesus ikke, at klippen var Peter selv, men Peters trosbekendelse. For at forstå Jesu sprogbrug er det vigtigt at få med, at Peter på aramæisk, som var talesproget på Jesu tid, blev kaldt *Kefas*, som betyder sten. Peters navn på latin (Petrus) stammer fra ordet *petra*, der betyder sten eller klippe.

Nøglemagten består i fuldmagten til at "binde eller løse synden" og således muliggøre eller lukke adgangen til Gudsriget. Den konkretiseres i sjælesorgen i syndsforladelsen, legitimerer kirkens disciplinære forholdsregler (kirketugt) og begrundet dens læremyndighed i dogmatiske og etiske spørgsmål.

Efter katolsk opfattelse forstås nøglemagten som fuldmagt til at styre og lede kirken og tilkommer paven og biskopperne, hvorimod den efter reformatorenes mening i princippet kan udøves af alle troende (det almindelige præstedømme). Se også Matt 18,18.

Kopiark med opgave: Lad eleverne søge på nettet efter oplysninger om den nuværende pave (Benedikt d. 16.) og skriv notater. Derefter laver klassen et fælles portræt af paven.

Supplerende materiale: "Peter", et temahæfte til mellemtrinnet af Kurt Jensen, kristendomskunskab for folkeskolen (Aschehoug 1977).

12. Augustin og munkebevægelsen

Læs sammen afsnittene om Augustin.

Baggrundsviden om Augustin (fra *Den Store Danske*):

Augustin er den mest indflydelsesrige af alle latinske kirkefædre. Han har præget teologi og kirkeliv og har tillige haft stor betydning for vesteuropæisk åndstradition i bredere forstand. I sine *Confessiones* (da. *Bekendelser*), skrevet 397-401, der er et af verdenslitteraturens berømte værker, har Augustin skildret sin åndelige udvikling. Under retorikstudiet læste han den nu tabte dialog *Hortensius* af Cicero, hvori kærlighed til visdommen blev kaldt den sande lykke. Kristi navn, som var ham fortroligt fra barndommen, fik ham til som ungt søgende menneske at læse Bibelen, men han skuffedes dybt og søgte i stedet vejledning i manikæismen, som foregav at give en rationel forklaring på tilværelsen. Imidlertid fandt han heller ikke her, hvad han søgte, og da han knap 30 år gammel rejste til Italien, hældede han nærmest til skepticismen. Men i Milano blev det anderledes; især tre forhold førte ham til kristendommen: mødet med nyplatonismen, biskop Ambrosius' prædikener i Milano og det asketiske livsideal, som det er skildret i ørkenfædrenes skrifter. Augustin blev overbevist om kristendommens sandhed, og ved den omvendelse, som beskrives i *Bekendelser*, blev det klart for ham, at han skulle forsage verden. Augustin var enig med nyplatonikerne om, at målet for den sande erkendelse er forening med Gud; til grund for dette synspunkt ligger en skarp sondring mellem den sanselige, synlige verden og den åndelige, usynlige. Sandheden findes kun i den sidste, som alene kristendommen kan vise vejen til, da "læreren" er den ydmyge Gud selv, dvs. Guds evige ord, som blev kød i Jesus Kristus. Derfor er tro nødvendig, hvis erkendelsen skal nå sit mål i Gud, fra hvem mennesket har sin væren, og til hvem det er skabt. At søge saligheden i denne verden er derfor at være på vej tilbage til den intethed, hvoraf Gud har skabt os. At søge Gud er det samme som at virkeliggøre sin bestemmelse, mens flugten fra Gud er lig med at handle imod tilværelsens egentlige væsen. Det er altså i viljen, det afgøres, om mennesket vil rette sin kærlighed mod det skabte eller mod Gud, men kun ved at erkende og elske Gud kan mennesket få fred: "Du har skabt os til dig, o Herre, og vort hjerte er uroligt, indtil det finder hvile i dig" (*Bekendelser*).

Fordi mennesket søgte sin salighed i det skabte og således i hovmod ville gøre sig selv til Gud, mistede det sin frihed. Kun ved Guds nåde kan det atter søge sit mål i Gud og komme ind på den vej, som i evigheden vil føre til den fuldkomne kærlighed til Gud. Med udgangspunkt hos Paulus og i strid med pelagianismen drog Augustin de sidste konsekvenser af sin ontologiske forståelse af mennesket: Ved faldet blev det afgørende bestemt af arvesynden og dermed af den intethed, hvoraf det er skabt. Kun Guds nåde i Kristus kan redde mennesket. Men det betyder, at frelsen er afhængig af Guds forudbestemmelse: Da mennesket kun ved Guds indgriben kan overvinde den falske kærlighed til det skabte, beror det alene på Gud, hvem han vil frelse.

Følgende artikel, som er at finde blandt det supplerende materiale, kan også meget anbefales at læse: <http://www.kristendom.dk/artikel/267274:Troens-hovedpersoner--Augustin--354-430?all=1>

Augustins betydning som kirkefader kommer bl.a. til udtryk ved, at han

- formulerer (ikke opfinder!) treenighedslæren
- formulerer arvesyndslæren
- sammenfatter forholdet mellem tro og gerninger

Afsnittene om Augustin er meget kortfattede, så det er op til underviseren, om man vil gå mere ind i indholdet af Augustins tanker. Man kan evt. lave emnearbejde med forskellige kirkefædre og munkeordner.

Læs afsnittene om munkene og Simon Søjlehelgen. Tal med eleverne om, hvorfor nogle mennesker både dengang og i dag vælger at leve som munke og nonner. Hvad indebærer det liv? Er det et mål, at så mange kristne som muligt vælger sådan et liv – hvorfor/ hvorfor ikke? Er der noget positivt i afholdenhed og beskedenhed, som vi i dag kan lære af eremitterne? Tanken er at give eleverne mulighed for at forholde sig lidt til vores tids overdrevne forbrug.

Hvis man har mulighed for det, kunne det være en god idé at besøge et kristent kloster i nærheden.

13. Kristne symboler

Teksten læses sammen. Eleverne kan måske give eksempler på, hvordan fisken som symbol bruges i dag, f.eks. bag på biler, som logo i en forening eller organisation (f.eks. Folkekirkens Nødhjælp, Åbne Døre, KFS og Nordsjællands Efterskole).

Ordet Yios udtales hyios, men da der ikke er noget bogstav for h-lyden på græsk, bruger man et tegn over y'et, som viser at ordet skal udtales med h i startlyden.

Læs teksten om korset. Lad eleverne individuelt lave et mindmap over ordet kors, og tal sammen om elevernes associationer.

Opgave: Lad eleverne male billeder med oliekridt e.a. af forskellige kors. Find inspiration på nettet eller brug det supplerende materiale til kapitlet. Hæng billederne op i klassen.

Hvad så, hvis en elev tegner et hagekors? Hagekorset eller svastika er et urgammelt symbol, der er blevet brugt i mange forskellige kulturer og med forskellig betydning. Det kendes fx både fra dansk

jernalder, hellenistisk kunst, buddhisme og hinduisme. Svastikategnet har også været brugt som et kristent symbol, men det har ikke været almindeligt. Efter nazismens brug af hagekorset som symbol på deres ideologi er det i dag vanskeligt at forbinde det med andet end nazismens racisme og grusomheder, og symbolet er endda forbudt i en række vestlige lande. Hvis en elev tegner hagekorset, må man som lærer derfor spørge til elevens intentioner med det.

Alfa og omega er det første og sidste bogstav i det græske alfabet. Det kan sammenlignes med, når vi siger fra A til Z.

Der findes jo mange andre kristne symboler end de, der præsenteres i dette kapitel. Disse er valgt, fordi de kan spores tilbage til den tidlige kristendom. Af andre symboler kan nævnes: Krucifiks, Anker, skib, vinranke, ørn (Fugl Føniks).

Krucifikset kan inddrages i undervisningen, selvom det kun kan spores tilbage til den tidlige kristendom i form af ”spottekorset” (se novellen ”Guden med æseløre” i det supplerende materiale). Det findes groft sagt to slags krucifikser, nemlig krucifikser med den lidende Kristus og krucifikser med den sejrende Kristus (fx Åbykorset). Begge slags kan man finde i forskellige kirker i Danmark, men den lidende Kristus er mest almindelig. Begge slags har bibelsk belæg. Ud fra fx Es 53 og Mark 15,34, ser man tydeligt den lidende Kristus, mens man fx ud fra Joh 19,19 og Johannes Døberens ord, om ”Guds lam, som bærer verdens synd” (i betydningen: ”besejrer verdens synd”) i Joh 1,29, ser den sejrende Kristus.

Litteraturliste – til inspiration og videre studie

Bibelen. Det danske Bibelselskab, 1993

Den nytestamentlige tids historie, kap. 8. Red. af Sigfred Pedersen. Aarhus Universitetsforlag, 1994

Fra Jerusalem til Rom og Bysants. Af Oskar Skarsaune. Tano, 1987

Kirkehistorie. Tidslinie. Af Robert D. Linder. Korskær, 2000

Kirke- og missionshistoriske skikkelser. Af Chr. Tybjerg og J. Tange. Lohse, 1975

Kirken i historien. Af Leif Grane. Gyldendal, 1973

Kirkehistorie. Af Martin S. Lausten. Anis, 1997

Kirkehistorie. Af Hjalmar Holmquist. J.H.Schultz, 1925

Kristendommens jødiske rødder. Af Oskar Skarsaune. Credo, 1996

Konkordieboken. Red. af Jens Olav Mæland. Lunde, 1985

Religion 5. Af O. Møller og F. Møller Nielsen. Munksgaard, 1976

Bibelhistorie. Af J.M.Hertz. Nyt Nordisk Forlag, Arnold Busck, 1941

Troens ord – de tre oldkirkelige bekjennelsene. Luther Forlag, 1997

Undervisningsmateriale mm.

Peter. Af Kurt Jensen. Temahæfte til mellemtrinnet. Aschehoug, 1977

Rejsen. Af Orla Villekjær. Konfirmandmateriale. Lohse, 1989

Manga Metamorfose. Af Kozumi Shinozawa. Tegneserie. Bibelselskabet, 2009

Manna 6. Af Arne Pedersen. LogosMedia, 2003

Håndbøger og opslagsbøger

Lohses Bibelhåndbog. Red. af Walther A. Elwell. Lohse, 1992

Den Store Danske Encyklopædi (Gyldendal)

Wikipedia, Den frie encyklopædi

Verdenshistorie 3 - Romerriget. Af J.M.Roberts. Munksgaard og Rosinante, 1998

Sangbøger

Den Danske Salmebog. Det Kgl. Vajsenhus' Forlag, 2003

Fælles Sang. Lohse m.fl., Tre forskellige udgaver: 1996, 2002 og 2010.